

Y-SÄÄTIÖ

Asunnottomuuspolitiikan uhat ja mahdollisuudet – havaintoja SEGRA-tutkimuksesta

VTT, tutkija, Riikka Perälä
14.10.2022

Valtakunnallinen asunnottomuusseminaari
Suomen Diakoniaopisto

Segregaation ja asunnottomuuden vastainen asumissosiaalinen työ haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asumis- ja palvelupoluilla (SEGRA), 2022-2024

- Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama 2-vuotinen hanke
- Aiheena sosiaalityön rooli alueellisen eriarvoistumisen ja asunnottomuuden vastaisessa työssä suomalaisissa kaupungeissa.
- Tätä roolia lähestytään **asumissosiaalisen työn** kehyksessä.
- Tavoitteena on tehdä näkyväksi ja vahvistaa asumissosiaalisen työn otetta haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asumispoluilla ja sen myötä edesauttaa sosiaalisesti kestävästä kaupungin rakentamisesta.

Tutkimusryhmä

Tutkimusryhmä:

- Professori Kirsi Juhila, **Tuni**, (hankkeen johtaja)
- **Tuni-osahanke**: tutkija Jenni Mäki, tutkija Mikko Ilmoniemi, postdoc tutki-ja Johanna Ranta (SOC), post-doc tutkija Päivikki Kuoppakangas ja professori Jari Stenvall (MAB)
- **Utu-osahanke**: lehtori Jarkko Rasinkangas ja väitöskirjatutkija Veera Niemi
- **Y-säätiön osahanke**: post-doc tutkija Riikka Perälä (Y-Säätiö)

Case

- Kolme eri tapaustutkimusta, joissa asunnottomuustaukaiset ihmiset ovat joutuneet muuttamaan pois saamistaan kodeistaan niiden saneerauksen tai purkamisen vuoksi osana kaupunkikehitystä

Case

- Kolme eri tapaustutkimusta, joissa asunnottomuustauustaiset ihmiset ovat joutuneet muuttamaan pois saamistaan kodeistaan niiden saneerauksen tai purkamisen vuoksi osana kaupunkikehitystä?
 - Miten muutto vaikuttaa muuttamaan joutuneiden ihmisten asumiseen ja elämään ja minkälaisia avun ja tuen tarpeita muuttoon liittyy?

Case

- Kolme eri tapaustutkimusta, joissa asunnottomuustauustaiset ihmiset ovat joutuneet muuttamaan pois saamistaan kodeistaan niiden saneerauksen tai purkamisen vuoksi osana kaupunkikehitystä?
 - Miten muutto vaikuttaa muuttamaan joutuneiden ihmisten asumiseen ja elämään ja minkälaisia avun ja tuen tarpeita muuttoon liittyy?
 - Mitä yhteiskunnallisia tekijöitä, esim. eriarvoisuuteen tai asunnottomuuteen liittyviä, muuttoprosessiin liittyy?

Keskeisiä käsitteitä

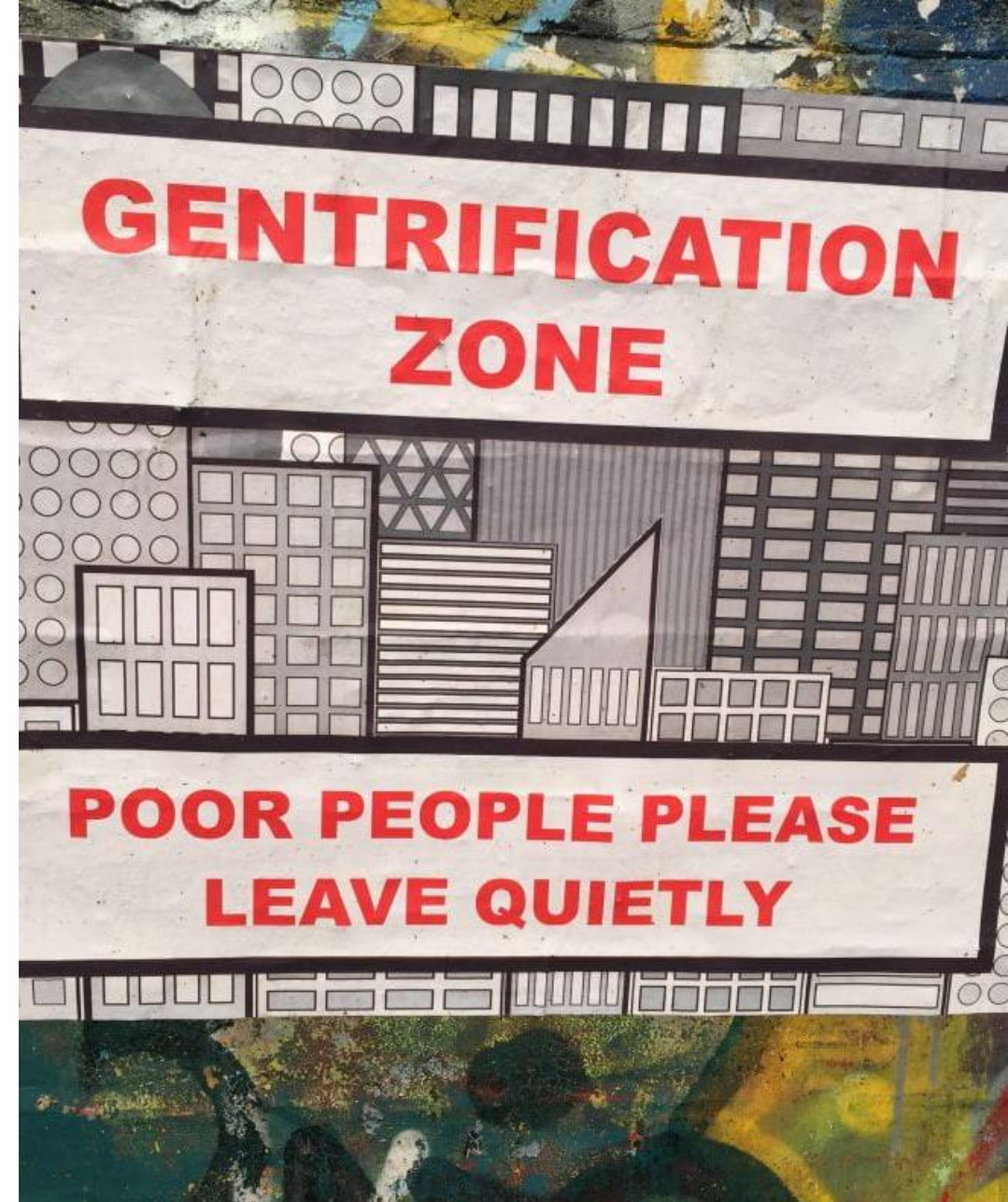
Paikastaan
siirtäminen (engl.
displacement)

Segregaatio ja
gentrifikaatio

Asumissosiaalinen
työ

Paikastaan siirtäminen/Displacement

- Vastentahtoinen asunnosta luopuminen
- Taustalla esim. luonnonmullistukset ja sodat, mutta tyypillisesti myös erilaiset kaupunkien muutosprosessit
- Suomessa taustalla mm. vanhojen asuinalueiden saneeraukset
- Kv-tutkimuksissa osoitettu paikaltaan siirtämisen yhteys:
 - segregatioon ja gentrifikaatioon
 - asunnottomuuden uusiutumisen riskiin
 - asukkaiden asumisen laadun ja hyvinvoinnin heikkenemiseen
- *Lähteet: Manzo ym. (2008); Walks & Soederberg (2021)*
- *Kuvan lähde: Matt Brown, Flickr, Creative Commons*

Paikastaan siirtäminen historiassa: Puu-Kallion saneeraus modernistisena projektina (Mäkelä & Enbom 2015)

- Puu-Kallion saneeraus muutti alueen asukasprofiilia gentrifikaation mukaisesti
- Vanhojen, purettujen puutalojen asukkaat eivät päätyneet uusiin rakennettuihin kivitaloihin
- Moni päätyi asumaan toisiin purku-uhan alla oleviin vanhoihin kiinteistöihin tai muihin tilapäisratkaisuihin
- Tulokset heijastelevat Mäkelän & Enbomin mukaan ”pohjimmaisista asuntomarkkinoista” (Jokinen ja Juhila 1999), joiden eräitä tyypillisiä piirteitä ovat ns. puutteellisen asumisen kehät
- *Kuvan lähde: Helsingin kaupungimuseo, E. Friman*

SEGRA-tutkimushankkeen alustavia tuloksia
paikastaan siirrettyjen asukkaiden
näkökulmasta

Tutkimusaineisto

- **Laadulliset teemahaastattelut** paikastaan siirretyille asukkaille ja eri tahoilla työskenteleville asumis- ja asunnottomuustyön- ja politiikan toimijoille kahdessa eri kaupungissa
- Paikastaan siirrettyjen henkilöiden asumishistoriaa ja siihen liittyviä tarpeita koskevia **sosiaalityön asiakirjoja**
- Paikastaan siirrettyjen asumispolkuja koskevaa **rekisteritietoa**
- **Julkisia asiakirjoja**

Asukashaastatteluteemoja

- Haastateltavan asumishistoriaa
- Ajatuksia viimeisimmästä paikastaan siirtämisen prosessista ja myös paikasta, josta joutui siirtymään pois
- Paikastaan siirtämisen konkreettinen toteuttaminen ja siihen liittyvät asukkaan avun ja tuen tarpeet
- Asettuminen uuteen paikkaan ja siihen liittyvät avun ja tuen tarpeen
- Haastateltavan ajatuksia asumissosiaalisesta työstä ja sen kehittamisestä

Lisäsikö paikastaan siirtäminen asunnottomuuden riskiä tai oliko sillä muita negatiivisia vaikutuksia?

Onko aineistossa merkkejä segregaatista, gentrifikaatiosta tai em. puutteellisen asumisen kehistä?

Alustavia havaintoja I: miten muutto vaikuttanut muuttaneiden ihmisten elämään?

- Paikastaan siirtäminen oli ollut sen kohteena oleville asukkaille suuri elämänmuutos

Alustavia havaintoja I

- Paikastaan siirtäminen oli ollut sen kohteeksi joutuneille asukkaille suuri elämänmuutos
- Osalla haastateltavista paikastaan siirtäminen oli saanut aikaan suurta hätää asunnottomuuden uusiutumisesta ja osalla asunnottomuus oli myös uusiutunut, vaikka tätä oli yritetty välttää

Alustavia havaintoja I

- Paikastaan siirtäminen ollut sen kohteena oleville asukkaille suuri elämänmuutos
- Osalla haastateltavista paikastaan siirtäminen oli saanut aikaan suurta hätää asunnottomuuden uusiutumisesta ja osalla asunnottomuus oli myös uusiutunut, vaikka tätä oli yritetty välttää.
- Osalla pahenivat erilaiset terveydelliset ongelmat ja myös päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat

Alustavia havaintoja I

- Paikaltaan siirto oli ollut sen kohteena oleville asukkaille suuri elämänmuutos
- Osalla haastateltavista paikaltaan siirtäminen oli saanut aikaan suurta hätää asunnottomuuden uusiutumisesta, ja osalla asunnottomuus oli myös uusiutunut, vaikka tätä oli yritetty välttää.
- Osalla pahenivat erilaiset terveydelliset ongelmat ja myös päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat
- Paikastaan siirtäminen oli aiheuttanut myös taloudellista huolta ja erilaista arjen stressiä

”Ensinnäkin totta kai tuli **häätä siitä asunnosta**, että mihin sitä seuraavaks menee ja muuta. Ja sit ehkä mulle tuli tietynlainen **masennus** siitä, et mä en jaksanu kunnolla pitää hygieniasta huolta. Enkä muistakaan, asunnon siivoomisesta (...) Ja mä aattelin silleen, että **hällä sen väliä** ku täältä joutuu kumminkin lähteen (...) **päihteidenkäyttö lisäänty** siinä, ku mä **koitin vähän turruttaa sitä ajatust**, et mä joudun lähteen sieltä. Niin mun päihteidenkäyttö lisäänty siinä aika huomattavasti. Et sai ne ajatukset pois siitä, että täältä joutuu pian lähteen.”

V: Sen takia myös, tää on tuntunu- koska tää on tuonu mulle ne 10-11 vuoden takaset, tosi vaikeet asiat pintaan (...) Että tää menee yks yhteen sama systeemi, **että jos emmä saakaa mitään apua mistää, niin ku sillo**, mä jäin ihan kokonaan ilman apua (...)

K: Missä näät itsesi asumassa vuoden kuluttua tästä?

V: Voi voi. Sitä ei kukaan tiedä [nauraa]. (...) Mutta kyllä tää on semmonen sysäys koska mä olin niin orientoitunu siihen, et mun ei tarvii lähtee enää mihinkään (...). Mä olin niin satavarmaa niin kerta kaikkiaan orientoitunu siihen... **nyt musta tuntuu et mut on taas heitetty levottomalle tielle....**

Alustavia havaintoja I

- Osalla paikastaan siirtäminen oli johtanut asumistilanteen ja asumistyytyväisyyden paranemiseen
- Näitä haastateltavia yhdisti kokemus aikaisemmasta asumisesta "itselle ehkä vääränä paikkana"
- Uuden asumisen myötä oli saatu myös uusia ystäviä ja mahdollisuuksia viettää vapaa-aikaa
- Tyypillistä myös positiivisten ja negatiivisten kokemusten ja tunteiden vaihtelu haastatteluissa

K: Onks sulla nyt semmonen olo et sä viihdyt tässä?

V: On.

(...)

K: Ooksä kotiutunut?

V: Mä oon niin kotiutunu jo tänne ettei

K; Mitä sä aattelet siitä et kaikki on joutunu lähteen sielt
(aikaisemmasta paikasta) pois ja et se-

V: Surkeetahan se on kun se.. Sehän on tosi surkeeta kun
tommosesta yhteisöstä lähtee.

”V1: Joo ihan valosalta näyttää ja asunto kun on kymmene neliöön isompi ja remontoitu täysin, saa kauniiks laitettuu asunnon ihan ittestään kiinni. Ja rauhallinen talo.

V5: Rauhallinen talo eikä vedä ikkunoista, että lämmin on --

V2: Emmä usko että tässä mitää hämminkiä tulee oleen kyllä tää iha jees juttu o, ihan kaikin puolin mä oon ihan erittäin tyytyväine.”

Asumissosiaalisen työn merkitys paikastaan siirtämisen prosessissa: toimijuus, valta ja emootiot

Vastaajan toimijuus	Kokemus viranomaisten toiminnasta	Kokemus viranomaisten toiminnasta
	Auttava, tukeva	Valtaa käyttävä, välinpitämätön
Aktiivinen	Tyytyväisyys, onnellisuus	Raivoa, yhteentörmäyksiä
Passiivinen	Sopeutuminen, haikeus, epävarmuus	Viha, katkeruus, suru

Alustavia havaintoja II: mitä yhteiskunnallisia tekijöitä muuttoprosessiin liittyi?

- Asukkaat tunnistivat prosessissa myös alueellisen eriarvoisuuden teemoja ja gentrifikaation teemoja, vaikkeivät nimenneet asiaa näin

Alustavia havaintoja II: mitä yhteiskunnallisia tekijöitä muuttoprosessiin liittyi?

- Asukkaat tulkitsivat prosessissa olleen myös segregaaation ja gentrifikaation teemoja, vaikkeivät he välttämättä nimenneet asiaa näin
- Haastateltavat esimerkiksi pohtivat, mikseivät he voineet palata asuntoihinsa niiden korjaamisen jälkeen

Alustavia havaintoja II: mitä yhteiskunnallisia tekijöitä muuttoprosessiin liittyi?

- Asukkaat tunnistivat prosessissa myös alueellisen eriarvoisuuden teemoja ja gentrifikaation teemoja, vaikkeivät välttämättä nimenneet asiaa näin
- Haastateltavat esimerkiksi pohtivat, mikseivät he voineet palata asuntoihinsa niiden korjaamisen jälkeen
- Haastatteluissa esiintyi myös ivallisia vastakkainasetteluja "meidän" ja "hienompien" ihmisten välillä tai toisaalta eräänlaista alistumista tilanteeseen ("näinhän tää menee")

Alustavia havaintoja II: mitä yhteiskunnallisia tekijöitä muuttoprosessiin liittyi?

- Asukkaat tunnistivat prosessissa myös alueellisen eriarvoisuuden teemoja ja gentrifikaation teemoja, vaikkeivät välttämättä nimenneet asiaa näin
- Haastateltavat esimerkiksi pohtivat, mikseivät he voineet palata asuntoihinsa niiden korjaamisen jälkeen
- Haastatteluissa esiintyi myös ironisia vastakkainasetteluja "meidän" ja "hienompien" ihmisten välillä tai toisaalta eräänlaista alistumista tilanteeseen
- Osa haastateltavista suhtautui muuttoprosessiin erittäin kriittisesti ja koki sekä itsensä että muiden asunnottomien näkökulman tulleen syrjäytetyksi sen aikana

”Mut vähän niin ku kokonais vielä arvioiden, niin kaupunki saa nelosen (...) Ihan oikeesti. Koska varsinkin ku ottaa huomioon toi aikajana, ni niillä ois ollu mahdollisuutta järjestää toi homma paremmin. Ja järjetöntä, kun puhutaan nimenomaan asunnottomuuden poistamisesta, niin tehään tommonen temppu.”

Mitä tämä tarkoittaa asunnottomuuspolitiikan uhkien ja mahdollisuuksien kannalta? Alustavaa pohdintaa

- Paikastaan siirtäminen on vielä vähän ymmärretty asunto- ja kaupunkipolitiikan ilmiö Suomessa
- Segra-aineiston valossa paikastaan siirtäminen muodostaa riskin sekä muuttamaan joutuvan ihmisen asumisen pysyvyydelle että muulle hyvinvoinnille
- Varsinkin huonosti ja hätäisesti tehdyt muutokset asumiseen ovat aineiston valossa riski myös asunnottomuuden uusiutumiselle

Alustavaa pohdintaa II

- Asumissosiaalisella työllä oli pystytty vähentämään paikastaan siirtämisen negatiivisia vaikutuksia aineistossa
- Prosessiin liittyi kuitenkin ns. ennustamattomia tekijöitä, joita ei oltu huomioitu riittävästi, kuten tunteet, jotka liittyivät menetettyyn kotiin, irtaimistoon ja yhteisöön, sekä asunnottomuuden uusiutumisen pelkoon.
- Nämä tekijät vaikuttivat myös heikentävästi ihmisten hyvinvointiin ja asumistyytyväisyyteen
- Paikastaan siirtäminen negatiiviset seuraukset onkin huomioitava tulevaisuudessa nykyistä paremmin ja laaja-alaisemmin

Alustavaa pohdintaa III

- Asunnottomuustyön kannalta puhuu asumisen tulokset puhuvat asumisen pysyvyyttä ja kotiutumista tukevien ratkaisumallien ja asumissosiaalisen työskentelyn puolesta
- Tämä tarkoittaa mm. mahdollisimman pysyvien ja laadukkaiden asumismuotojen tarjoamista myös asunnottomille ihmisille puutteellisten asumisen kehin ratkaisemiseksi
- Kaupunkien kestävä kehitys tarkoittaa myös kaupungin asukkaiden "kestävyyden" huomioimista

V:”Harmittaa vaan et se lähti alt niin nopeest. Ei ehtiny oikein vaikuttaa ite tähän sijotuspäätökseen ja mihin muuttaa.

K: Nii et se tuli vähän liian nopeesti se tieto?

V: Nii. Ku mä en ehtiny oikeen kotiutuu kunnolla ja sit joutuu taas lähteen. **Ahistaa vääntää sit rumbaa.”**

Lähteet:

- Manzo, L. C., Kleit, R. G., & Couch, D. (2008). "Moving Three Times Is Like Having Your House on Fire Once": The Experience of Place and Impending Displacement among Public Housing Residents. *Urban Studies* (Edinburgh, Scotland), 45(9), 1855–1878.
- Mäkelä, M. ja Enbom, L. (2015) Ideaalit ja toteutus. Puu-Kallion saneeraus modernistisena projektina. *Yhdyskuntasuunnittelu* 53:4.
<http://www.yss.fi/yhdyskuntasuunnittelu-lehti/lehden-numerot/2015-4-vol-53/>
- Valli, C. (2021). Emotional displacement Misrecognition, symbolic violence, and loss of place. In G. Baeten, C. Listerborn, M. Persdotter, & E. Pull (Eds.), *Housing Displacement. Conceptual and Methodological Issues*. Routledge.
- Walks, A., & Soederberg, S. (2021). The New Urban Displacements? Finance-Led Capitalism, Austerity, and Rental Housing Dynamics. In *Urban Geography* (Vol. 42, Issue 5, pp. 571–582). Routledge.